

Aquest mes es compleix un quart de segle de les primeres eleccions democràtiques celebrades a l'estat espanyol després de la llarga nit franquista. Aquesta, doncs, és la constatació que ens porta a la primera consideració: vint-i-cinc anys d'eleccions lliures. Un quart de segle de vida democràtica. Mai en la història de l'estat ni del nostre país havíem gaudit de tan llarga època de normalitat cívico-política.

Cert és, però, que res no és mai perfecte. D'aquelles eleccions en sorgiren les forces representatives que protagonitzaren tots els processos cabdals posteriors, amb especial atenció al constitucional i a l'autonòmic. Una constitució que un any després, desembre de 1978, consagrava la por als Països Catalans. I unes autonomies que, dins d'aquest marc constitucional, impliquen una clara voluntat d'igualar les legítimes, i manifestades electoralment, aspiracions de les nacions distintes de la castellanoespanyola a ser plenes. És a dir, de poder disposar de la inherent capacitat d'un poble a decidir allò que vol ser en cada moment de la seua història.

Potser aquesta mancança és el deute més important que queda d'aquella ja llunyana època de la fi de la transició política. Ara, quan es viu un procés, si més no, de ferotge homogeneïtzació, mal dissimuladament antinacionalista i, fins i tot, antiautonomista, és el moment de recordar que les eleccions de juny de 1977 significaren que els ciutadans s'erigiren en això mateix: en ciutadans. Ser allò que volen ser. Simplement. I això no és poc.

Aquell 15 de juny...

Possiblement, tot aquell procés polític –i sociològic, cultural, econòmic...– que hem anomenat transició, que desembocà en la Constitució i que va tenir el punt de màxima intensitat i importància en les eleccions del 15 de juliol de 1977, es va fer i es va aplicar –considerant els resultats, fonamentalment la Constitució– com es va poder, aleshores. Però tot canvia. Res no és immutable en una democràcia. Res. Només la voluntat dels ciutadans, sobirans, que va canviant.

A tall d'exemple, Miguel Herrero de Miñón, el gener de 1976, publicava un article al *Diario de Mallorca*, titulat "El Estatuto Balear" que és una mena de resum d'allò que després se'n digué mediàticament el "café para todos" autonòmic; i que aleshores els sectors reformistes i regionalistes del règim postfranquista impulsaven com a tàctica per a oposar-la, via generalització de l'autonomia, a les aspiracions nacionalistes de Catalunya i País Basc. Avui, el mateix Herrero és un destacat columnista que des de posicions que ningú mai no podrà qualificar d'esquerranes ni de sobiranistes, ni tan sols de nacionalistes, defensa la necessària aplicació constitucional de les disposicions transitòries que permetrien –amb voluntat política de l'estat central– transferir completament totes les competències previstes a les nacions basca i catalana, i que obren la porta (sempre, cal repetir-ho, si hi ha voluntat política) a gairebé tot, per tal de fer possible articular, de la manera que siga, les aspiracions d'autogovernar-se d'aquells pobles que són diferents del castellanoespanyol. El 15 de juny va autoritzar el "café para todos", però no el va fer obligatori. Simplement era una opció. N'hi havia d'altres. Ara es veu que va ser una equivocació. Tot canvia. No hi ha res immutable. Es pot canviar allò que va ser una equivocació.

El que el 15 de juny sancionà va ser la preeminència de la voluntat lliure dels ciutadans. Aquelles eleccions, és cert, es feren encara sense paraigua jurídic clarament democràtic i hi hagué opcions polítiques que hagueren de buscar fórmules electorals dissimulades perquè encara no estaven legalitzades. Però a pesar de tot, foren una important passa endavant. Avui, quan es torna a parlar, perillosament, de com o no es poden considerar legals determinades formacions polítiques, quan el debat sobre l'articulació constitucional de les legítimes aspiracions a l'autogovern torna ser centre de la discussió política, i tot plegat amb motiu del vint-i-cinquè aniversari d'aquelles eleccions, és més que adequat i convenient tornar la mirada enrere: per, almenys, reflexionar sobre el que fou, significà i ha significat durant aquests anys, i encara significa, aquell 15 de juny de 1977. I la lliçó fonamental és que reconèixer el dret dels ciutadans a decidir allò que volen ser i com i amb qui ho volen ser, és l'única solució que existeix davant tots tipus d'intolerància. Si la llibertat va servir per a posar fi al franquisme, per què no hauria de servir per a superar qualsevol altre greu problema que puguem tenir ara?